

Warszawa, 18.10.2006 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich
RPO-542908-III/06/LN

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pani
Anna KALATA
Minister Pracy
i Polityki Społecznej

Zgodnie z art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 137, poz. 887 ze zm.) poczynając od 2006 r., w terminie do 31 sierpnia każdego roku, Zakład Ubezpieczeń Społecznych obowiązany jest do przesyłania ubezpieczonym, urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. informacji o zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonego składkach ogółem.

Informacja, którą mieli po raz pierwszy otrzymać ubezpieczeni w tym roku, miała mieć kompleksowy charakter, ponieważ zawierać miała dane o zwaloryzowanej wysokości składek w I filarze, o składkach przesłanych do otwartych funduszy emerytalnych oraz wysokości zwaloryzowanego kapitału początkowego. Ponadto osoby, które ukończyły 35 lat miały dodatkowo otrzymać informację o wysokości hipotetycznej emerytury (art. 50 ust. 1a i 1b ustawy).

Art. 50 ust. 1 otrzymał obowiązujące aktualnie brzmienie na podstawie ustawy z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 241, poz. 2074). Projektodawcy tej zmiany przyjęli założenie, że kompletność informacji będzie możliwa po zakończeniu postępowań wyjaśniających błędne dokumenty za lata ubiegłe. Ponieważ ich zakończenie miało nastąpić do końca 2005 r., ustalono, że informacje według stałego schematu będą przekazywane poczynając od 2006 r.

Celem tej nowelizacji było zatem przyznanie ZUS okresu przejściowego na uporządkowanie informacji z płatnikami składek i przygotowanie systemu

informatycznego do przekazywania ubezpieczonym, począwszy od 2006 roku, informacji niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania zreformowanego systemu emerytalnego.

Tymczasem z posiadanych przez mnie informacji wynika niestety, że ZUS nie wywiązał się z nałożonego ustawą obowiązku poinformowania ubezpieczonych, a zakres możliwych do uzyskania przez ubezpieczonych informacji o stanie konta w dalszym ciągu odbiega od schematu wymaganego ustawą. Jako przyczyny usprawiedliwiające istniejący stan rzeczy przywołuje się niezakończenie procesu weryfikowania danych ubezpieczonych z lat 1999-2000 oraz ustalania kapitału początkowego, a ponadto zbyt późne przedstawienie przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej wskaźników waloryzacji zgromadzonych na koncie składek. Przywołane przyczyny braku realizacji przez ZUS nałożonego ustawą obowiązku informowania ubezpieczonych o stanie składek zgromadzonych na ich koncie mają swój przewlekły charakter i znane są od dłuższego czasu. Pomimo tego nie dokonano żadnych zmian mających na celu przesunięcie określonego w ustawie terminu i doprowadzono do niemożliwej do zaakceptowania w praworządym państwie sytuacji braku realizacji przez ZUS nałożonych ustawą obowiązków.

Po wdrożeniu z dniem 1 stycznia 1999 r. zreformowanego systemu ubezpieczeń społecznych mieliśmy do czynienia z wielokrotną praktyką dostosowywania przepisów prawnych do możliwości kompleksowego systemu informatycznego oraz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Okazywało się bowiem, że z powodu niesprawności systemu komputerowego i nagromadzonych zaległości Zakład nie był w stanie realizować szeregu zadań z ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Odbywało się to w drodze nakładania nowych zobowiązań na płatników składek oraz ograniczania obowiązków Zakładu względem ubezpieczonych. W efekcie doszło do naruszenia stanu równowagi pomiędzy ubezpieczonymi a Zakładem.

Jest to w szczególności widoczne w procesie realizacji ubezpieczenia osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą, które mają obowiązek opłacania składek na własne ubezpieczenia emerytalne i rentowe oraz na ubezpieczenie chorobowe, które ma dla tej grupy ubezpieczonych charakter dobrowolny. Osoby te skarżą się do mnie, że nie mają możliwości uzyskania z Zakładu informacji o ewentualnych nieprawidłowościach w opłaceniu składek. Tymczasem zgodnie z art. 14 ust. 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych ubezpieczenie chorobowe ustaje od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego, za który nie opłacono w terminie należnej składki. Jeżeli zatem ubezpieczony pod wpływem błędu nie opłacił składki w należnej wysokości lub nieznacznie uchybił terminowi, a następnie opłacał nawet przez dłuższy czas składki w sposób zgodny z prawem w przekonaniu, że jest objęty ubezpieczeniem chorobowym, to może

zdarzyć się sytuacja, że spotka się z odmową wypłaty świadczenia z tytułu choroby w związku z ustaniem ubezpieczenia. Problem ten tylko częściowo rozwiązuje instytucja wyrażenia przez Zakład zgody na opłacenie składek po terminie.

Kolejna grupa skarg pochodzi od osób prowadzących działalność pozarolniczą, które niejednokrotnie otrzymywały z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych zaświadczenia o niezaleganiu z należnościami z tytułu składek za okresy przypadające po 1 stycznia 1999 r. Bardzo często, w celu uzyskania takiego zaświadczenia, same musiały przedstawiać poświadczane kopie złożonych dokumentów rozliczeniowych, gdyż Zakład nie był w stanie odnaleźć złożonych oryginałów. Tymczasem po upływie kilku lat osoby te dowiadują się, że jednak zalegają ze składkami powiększonymi o odsetki za okres, co do którego miały pewność odnośnie prawidłowości złożonych dokumentów i wpłaconych należności, i co znajdowało potwierdzenie w wystawionych zaświadczeniach. Trudno nie dostrzec tutaj naruszenia równowagi w relacjach między ubezpieczonymi a Zakładem.

Konieczne wydaje się opracowanie realnego programu wdrożenia nowego systemu ubezpieczeń społecznych na podstawie pełnego i rzetelnego rozeznania możliwości kompleksowego systemu informatycznego Zakładu, a następnie wprowadzenie do ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych odpowiednich i stabilnych uregulowań prawnych w zakresie obowiązków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i uprawnień ubezpieczonych, w tym w szczególności osób prowadzących działalność pozarolniczą.

W związku z powyższym, działając na podstawie art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r. Nr 14, poz. 147), zwracam się do Pani Minister z uprzejmą prośbą o ustosunkowanie się do podniesionych problemów.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich